

Biztosan bennem van a hiba, de nekem nagyon tetszett a Mátyás-templomban előadott *Messziás*. Nyár van, talán az igényeim mentek szabadságra, vagy az ember már annyira vágyódik az élő zene után, hogy minden tetszik neki. Vagy valóban jó volt a koncert. Mindenesetre, már csak a magam megnyugtatósa miatt is, elmondom az összes kifogásomat.

A helyszín. A Mátyás-templom annyira visszhangos, hogy néha lehetetlen volt eldönteni, most valóban késik a fuvola, vagy csak máshonnan, hosszabb úton verődik el hozzám a hangja, mint a többi hangszeré. A Budapesti Akadémiai Kórustársaság is messze van a tökéletestől. A szopránzólam néha sikoltozásba kezdett, a basszus sokszor dörmögött, tenor meg

mintha nem is lett volna. Viszont volt dinamikájuk, nagyot tudtak szólni, és kicsit is, ha kellett, értelmesen énekeltek, és ami hiányzott, azt itt most sokszor pótolta a Händel hangszélyosabbá tévő Mozart, illetve az ő hangszerelését játszó Dohnányi-zenekar.

Akkor talán a szólisták. Az egyszerre olaszos és operettes, nagyon világias hangú Berkes János. De ő sem volt bántó, ahogyan az igen behatárolt orgánmű Szüle Tamás sem. Mert korlátai között Szüle nagyon szépen tud énekelni. Izgalmas eset Megyesi-Schwartz Lucia. Nekem tetszik a hangja és nagyon tetszik az éneklése, érti a szöveget és értelmezi, központozza, megvilágítja, a díszítései könnyedek és természetesek. A hang maga azonban annyira ki-

csi, hogy fülelni kell rá, és ez kifárasztja a hallgatót. Kertesi Ingrid volt az, aki jól járt a kétes akusztikával, mert hangja megszűnt élesnek lenni, csak csengő volt, tiszta és kellemes. Hollerung Gábor ezúttal sokkal visszafogottabban vezényelt, ami még így is teljes karmesteri jelenlétet jelentett, de nem kellett végig őt nézni, lehetőséget adott az alárendelteknek is.

Hiába igyekszem, nem történt semmi, ami rossz, kínos, súlyos vagy kellemetlen lett volna. Melleget volt, befűledt a templom. Mellettem valaki végig legyezgette magát, zörgetve a papírt, kiesve a ritmusból. Legalább vele szerettem volna összeveszni, de nem lehetett. Először szólt a zene. A Messziás. Nagyon nehéz ilyenkor gonoszknak lenni.

Fáy Miklós

Közelítés a kabbalához

Gershom Scholem: A kabbala helye az európai szellemtörténetben

A titkok arra való, hogy megfejtsék őket. Csakhogy ez nem mindig sikerül. Különösen akkor nem, ha a titkok kívül esnek az emberi értelem, pontosabban a mindennapi emberi értelem határán. Ilyen titkok leledzenek gyakorta a misztikumok, ezen belül a zsidó misztika s még ezen is belül a kabbala világában. A zsidó nép gyermekei – hasonlóan más keleti (és nemcsak keleti) népekéhez – szívesen kerestek okozati összefüggéseket látható, érzékelhető jelenségek, történések és eredetük között. Sorsuk sok évszázadon át tartó, inkább kedvezőtlen, semmint kedvező alakulása – ez eléggé enyhe kifejezés – még inkább arra készítette őket, hogy keressék szenvedéseik okát és keressék a megváltást, várják a Messiást. Ebbeli törekvéseik teremtették meg a kabbalát, azt a – mondjuk így – tudományt, ami egy jobb, szebb, nyugalmas, békés létet ígért valamikorra, az idők végezetére.

Gershom Scholem (1897–1982), ez az asszimiláns német-zsidó családból származó modern tudós a kabbala és egyáltalán a zsidó miszticizmus területének vezető tekintélye már fiatalon, huszonhat éves korában héberből németre for-

dította és kommentárral látta el a kabbala egyik alapművét, a *Széfer haBahirt* (A világosság könyve), és ezt az évtizedek során seregnyi könyv, tanulmány és egyéb publikációja követte. 1923-ban a jeruzsálemi Héber Egyetem könyvtárosa lett, 1925-ben docense, 1923-tól 1965-ig a zsidó misztika és kabbala professzora. Különösen sokat foglalkozott Sabbataj Cevivel, a hírhedt álprófétával, egyáltalán a messianizmus kérdéseivel, összevetve a zsidóságnak és a kereszténységnek a megváltásról vallott hitét.

Ezeknek a területeknek fáradhatatlan kutatásával, feltárásával és ismertetésével hasonlíthatatlan szolgálatot tett a tudománynak, munkásságát számos díjjal – köztük a nagy megtiszteltetést jelentő Izrael-díjjal – ismerték el, igen sok tudományos testület választotta tagjává, és 1962-ben az Izraeli Tudományos Akadémiának alelnöke, majd 1968-ban az elnöke lett.

Mindezt annak kaposán írtuk le, hogy ennek a Magyarországon nem vagy csak alig ismert tudósnak az Atlantisz Kiadó kétkötetes válogatást szentelt. Ebben a válogatásban Scholem rengeteg tanulmányából ti-

zennyolccal találkozhatik a magyar olvasó – ezek közül csak néhányat említsünk meg, mint talán a „legérdekesebbeket” (ha nem frivol itt ez a szó): A 36 rejtett igaz ember a zsidó hagyományban; A messiás-eszme a zsidóságban; Dávid pajzsa: egy jelkép története; A kabbala helye az európai szellemtörténetben (ez egyébként a kötet címadója is); A prágai és rehovoti Gólem – csupa fölöttébb izgalmas téma, csupa igen figyelemreméltó olvasmány. Az olvasót lekötik ezek a témák a maguk változatosságával, nem kevésbé Scholem élvezetes, az olvasó rokonszenvét elnyerő stílusával (aminek a magyarra való átültetése dicséri a fordítókat: Bendl Júliát, Adamik Lajost, Berényi Gábort, Turán Tamást). A válogatást kiegészíti egy, Scholemra annyira jellemző párbeszéd, amelyet egy izraeli újságíróval, M. Tsurral folytatott, érintve ebben – egyebek közt az asszimiláció problémáját, a cionista mozgalom kérdéseit.

A könyv igazi nyeresége a kabbala magyarországi kutatóinak (vannak ilyenek?) és nem kevésbé a művelt laikus olvasónak is. (Atlantisz)

Jólesz László

Finnugor konferencia az értékek megőrzéséért

Kihu met mi vagi je a fogl Egytűnt ELT vész akít mi t - Iroda és Or amely ták: s a tan mag t tés csi nyelv senki követ a kén - I mint nyelv játos egész arról, gusol ról, r igazu oktat nyelv beszé igazn egyet zetést Nos, e tató szoció hogy probl - M kénysz sok lét kor egy mond h - P ezen nem ti lunk, r gyon r - Ja tanári közé ta - M vagy A is az al lok, ha Fialat bruttó ben könnye dani a ezek s olyan ezekben egyeter hogy a ban v ahol lei